

**Національна стратегія
розвитку освіти в Україні
на 2012–2021 роки**

Вступ

Національна стратегія визначає основні напрями, пріоритети, завдання і механізми реалізації державної політики в галузі освіти, кадрову і соціальну політику і складає основу для внесення змін і доповнень до чинного законодавства України, управління і фінансування, структури та змісту системи освіти.

Розробка Національної стратегії розвитку освіти зумовлена необхідністю кардинальних змін, спрямованих на підвищення якості і конкурентоспроможності освіти, вирішення стратегічних завдань, що стоять перед національною системою освіти в нових економічних і соціокультурних умовах, інтеграцію її в європейський і світовий освітній простір.

Освіта належить до найважливіших напрямків державної політики України. Держава виходить з того, що освіта – це стратегічний ресурс соціально-економічного, культурного і духовного розвитку суспільства, поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення міжнародного авторитету й формування позитивного іміджу нашої держави, створення умов для самореалізації кожної особистості.

З огляду на визначені пріоритети найважливішим для держави є виховання людини інноваційного типу мислення та культури, проектування акмеологічного освітнього простору з урахуванням інноваційного розвитку освіти, запитів особистості, потреб суспільства і держави. Якісна освіта є необхідною умовою забезпечення сталого демократичного розвитку суспільства, консолідації усіх його інституцій, гуманізації суспільно-економічних відносин, формування нових життєвих орієнтирів особистості.

Національна стратегія визначає основні напрями і шляхи реалізації ідей та положень Національної доктрини розвитку освіти, здійснення реформування освіти впродовж найближчих 10 років у нових соціально-економічних умовах.

I. Мета і пріоритетні напрями Національної стратегії розвитку освіти

1.1. Мета Національної стратегії розвитку освіти

Метою Національної стратегії розвитку освіти на наступне десятиріччя є:

- підвищення доступності якісної, конкурентоспроможної освіти для громадян України відповідно до вимог інноваційного сталого розвитку суспільства, економіки, кожного громадянина;
- забезпечення особистісного розвитку людини згідно з її індивідуальними задатками, здібностями, потребами на основі навчання упродовж життя.

1.2. Стратегічні напрями розвитку освіти

Стратегія розвитку національної системи освіти має формуватись адекватно сучасним інтеграційним і глобалізаційним процесам, вимогам переходу до постіндустріальної цивілізації, чим забезпечити стійкий рух і розвиток України в першій половині XXI століття, інтегрування національної системи освіти у європейський і світовий освітній простір.

Ключовими напрямками державної освітньої політики мають стати:

- реформування системи освіти на основі філософії «людиноцентризму» як стратегії національної освіти;
- оновлення законодавчо-нормативної бази системи освіти, адекватної вимогам часу;
- модернізація структури, змісту й організації освіти на засадах компетентнісного підходу, переорієнтації змісту освіти на цілі сталого розвитку;
- створення і забезпечення можливостей для реалізації різноманітних освітніх моделей, навчальних закладів різних типів і форм власності, різноманітних форм та засобів отримання освіти;
- побудова ефективної системи національного виховання, розвитку і соціалізації дітей та молоді;
- забезпечення доступності та неперервності освіти впродовж життя;

- формування здоров'язбережного середовища, екологізації освіти, валеологічної культури учасників навчально-виховного процесу;
- розвиток наукової та інноваційної діяльності в освіті, підвищення якості освіти на інноваційній основі;
- інформатизація освіти, удосконалення бібліотечного та інформаційно-ресурсного забезпечення освіти і науки;
- забезпечення національного моніторингу системи освіти;
- підвищення соціального статусу педагогів;
- створення сучасної матеріально-технічної бази системи освіти.

II. Сучасний стан розвитку освіти

2.1. Аналіз сучасного стану національної системи освіти

В Україні створено законодавче поле для функціонування освітньої галузі, усіх її рівнів: закони, що регулюють функціонування галузей освіти, нормативно-правові акти щодо забезпечення життєдіяльності навчальних закладів різних типів і форм власності, організації різних форм освіти.

Останніми роками внесено важливі зміни до чинного законодавства стосовно дошкільної і загальної середньої освіти, визначено 11-річну структуру середньої загальноосвітньої школи, запроваджено обов'язковість дошкільної освіти для всіх дітей старшого дошкільного віку, затверджено Положення про освітній округ, нову редакцію Положення про загальноосвітній навчальний заклад, Порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах, Положення про екстернатну форму навчання, ухвалено Концепцію загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту, розроблено нову редакцію Концепції профільного навчання, Концепцію літературної освіти, Концепцію розвитку інклюзивної освіти та інші.

З метою прискорення процесу реформування освітньої галузі на виконання Програми економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конку-

рентоспроможна економіка, ефективна держава» на урядовому рівні прийнято низку надзвичайно важливих для освіти державних цільових програм: розвитку дошкільної освіти на період до 2017 року; розвитку позашкільної освіти на період до 2014 року; підвищення якості шкільної природничо-математичної освіти на період до 2015 року; розвитку професійно-технічної освіти на 2011–2015 роки; впровадження у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій «Сто відсотків»; Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права інвалідів та розвитку системи реабілітації інвалідів на 2012–2020 роки.

Продовжується робота, спрямована на реалізацію державних програм, направлених на: інформатизацію та комп'ютеризацію загальноосвітніх, професійно-технічних та вищих навчальних закладів, упровадження інформаційних та комунікаційних технологій в освіті і науці; забезпечення загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладів сучасними технічними засобами навчання з природничо-математичних і технологічних дисциплін; роботу з обдарованою молоддю, забезпечення програми «Шкільний автобус» тощо.

За десять років, що минули від попереднього з'їзду працівників освіти, здійснено серйозні кроки щодо реалізації ідей і положень Національної доктрини розвитку освіти, реформування освіти згідно з потребами громадян і держави, підвищення її якості, доступності та конкурентоспроможності.

За цей час запроваджено державні освітні стандарти, модернізовано зміст та вдосконалено організацію всіх ланок освіти, створено національні підручники, запроваджено профільне навчання у старшій школі, зовнішнє незалежне оцінювання навчальних досягнень випускників загальноосвітніх навчальних закладів. Понад 95 відсотків загальноосвітніх навчальних закладів I–III ступенів забезпечено сучасними навчальними комп'ютерними комплексами, 85 відсотків шкіл та 98 відсотків ПТНЗ підключено до мережі Інтернет, започатковано організацію інклюзивного навчання дітей з особливими потребами, у вищій освіті впроваджуються принципи Болонського процесу, кредитно-модульна система навчання.

В Україні створено систему безперервної мовної освіти, що забезпечує обов'язкове оволодіння громадянами України державною мовою, можливість опанувати рідну мову національної меншини та іноземні мови.

Освіта сприяє розвитку високої мовної культури громадян, вихованню поваги до державної мови та мов національних меншин України, толерантності у став-

ленні до носіїв різних мов і культур.

У непростих демографічних та соціально-економічних умовах здійснюється модернізація мережі навчальних закладів різних типів, реорганізація і кооперація їх з метою більш ефективного використання матеріально-технічних, кадрових, фінансових та управлінських ресурсів для забезпечення доступності та якості освіти.

Ускладнення демографічної ситуації, а саме зменшення кількості учнів, змусило скоротити за 10 останніх років майже 1 тис. шкіл. З метою доступності якісної освіти для кожної дитини ведеться пошук альтернативних моделей організації освіти, зокрема створення у сільських районах освітніх округів, яких нині функціонує майже 1,5 тис.

Останніми роками призупинено процес необґрунтованого закриття дошкільних навчальних закладів, відновлено діяльність щодо формування їх мережі відповідно до потреб населення.

Також у цей період відбулися значні позитивні зрушення у бібліотечно-інформаційному забезпеченні педагогічної освіти і науки. Вагому роль тут відіграло заснування Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського та створення мережі освітянських бібліотек МОНмолодьспорту України та НАПН України. Зокрема, здобутком є те, що вперше в Україні формується повноцінний галузевий інформаційний ресурс на різних носіях; створено веб-портали та сайти у провідних бібліотеках, через які надається доступ до інформаційних ресурсів віддаленим користувачам; формуються електронні ресурси, зокрема електронні каталоги, повнотекстові бази, електронні бібліотеки.

Свідченням позитивних якісних змін у забезпеченні розвитку національної освіти став Форум міністрів освіти європейських країн «Школа XXI століття: Київські ініціативи», на якому проголошено сім напрямів євроінтеграції дошкільної та середньої освіти і проекти практичних дій по кожному з них («Дошкільна освіта»; «Спільна історія без розділових ліній»; «Толерантність»; «Через мову до взаєморозуміння»; «ІКТ – освіта без кордонів»; «Від шкіл-партнерів до партнерів-країн»; «Новій освіті Європи – новий європейський учитель»).

Водночас глибина освітніх реформ, якість і ефективність роботи навчальних закладів і установ системи національної освіти не можуть повністю задовольнити сучасні потреби особистості і суспільства.

Нинішній рівень освіти в Україні не дає їй змоги повною мірою виконувати функцію ключового ресурсу соціально-економічного розвитку країни і підвищення добробуту громадян. Залишається низькою престижність освіти і науки у суспільстві.

Задекларовані у попередні десятиріччя стратегічні завдання щодо забезпечення рівного доступу дітей і молоді до якісної освіти, її стабільного та сучасного розвитку, демократизації управління не набули повної реалізації.

Зміст і організація національної освіти недостатньо переорієнтовані на особистість дитини, на формування у дітей і молоді життєво важливих компетентностей, активної їх соціалізації.

Викликає тривогу незадовільний стан здоров'я та низький рівень морального, культурного і духовного розвитку молоді.

Не повністю задовольняє потреби населення мережа дошкільних і позашкільних навчальних закладів, стан їх навчально-матеріальної бази, забезпечення кваліфікованими педагогічними кадрами.

Потребує якісного поліпшення освіта дорослих, діяльність закладів післядипломної педагогічної освіти, структурних підрозділів вищих навчальних закладів, на базі яких здійснюється перепідготовка та підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників.

Актуальними є реалізація в освітніх програмах ідеї родинності, посилення ролі сім'ї у вихованні дітей, розширення можливості впливу родин учнів на навчально-виховний процес.

Залишається критичним стан фінансового та матеріально-технічного забезпечення системи освіти, низьким рівень оплати праці працівників освіти і науки.

Інтеграція України у світовий освітній простір вимагає постійного вдосконалення національної системи освіти, пошуку ефективних шляхів підвищення якості освітніх послуг, апробації та впровадження інноваційних педагогічних систем, реального забезпечення рівного доступу всіх її громадян до якісної освіти, можливостей і свободи вибору в освіті, модернізації змісту освіти і організації її адекватно світовим тенденціям і вимогам ринку праці, забезпечення безперервності освіти та навчання протягом усього життя, розвитку державно-громадської моделі управління.

Ключовим завданням освіти у XXI сторіччі є розвиток мислення, орієнтованого на стає майбутнє.

Сучасний ринок праці вимагає від випускника не лише глибоких теоретичних знань, а здатності самостійно їх застосовувати в нестандартних, постійно змінюваних життєвих ситуаціях, переходу від суспільства знань до суспільства життєво компетентних громадян.

2.2. Основні проблеми, виклики та ризики

Розбудова національної системи освіти в умовах становлення України як самостійної незалежної держави з урахуванням кардинальних змін в усіх сферах суспільного життя, історичних викликів XXI століття вимагає критичного осмислення досягнутого і зосередження зусиль та ресурсів на вирішенні найбільш гострих проблем, які стримують розвиток освітньої галузі, не дають можливості забезпечити нову якість освіти, адекватну нинішній історичній епосі.

Серед цих проблем:

- недостатня відповідність освітніх послуг вимогам суспільства, запитам особистості, потребам ринку праці;
- обмеженість доступу до якісної освіти окремих категорій населення (сільські діти, особи з особливими освітніми потребами, обдарована учнівська молодь, діти мігрантів);
- відсутність цілісної системи виховання, фізичного, морального і духовного розвитку і соціалізації дітей та молоді;
- падіння суспільної моралі, що призвело до бездуховності, низької культури поведінки частини учнівської та студентської молоді;
- недосконалість змісту освіти: державних стандартів освіти, навчальних планів, програм та підручників;
- низький рівень забезпечення навчальних закладів якісними підручниками;
- недостатня зорієнтованість структури і змісту професійно-технічної, вищої та післядипломної освіти на потреби ринку праці та сучасні економічні виклики;
- невідпрацьованість ефективної системи працевлаштування випускників ВНЗ, їх професійного супроводу, виплати грошової допомоги фахівцям педагогічної галузі;

- недостатній розвиток мережі дошкільних навчальних закладів;
- недосконалість системи національного моніторингу та оцінювання якості освіти;
- повільне здійснення гуманізації, екологізації та інформатизації системи освіти, впровадження у навчально-виховний процес інноваційних та інформаційно-комунікаційних технологій;
- недостатній рівень соціально-правового захисту учасників навчально-виховного процесу, відсутність цілісної системи соціально-економічних стимулів у педагогічних і науково-педагогічних працівників;
- низький рівень фінансово-економічного, матеріально-технічного, навчально-методичного та інформаційного забезпечення навчальних закладів; слабка мотивація суспільства та бізнесу до інвестування в освіту;
- наявність у системі освіти фактів корупції, неефективного використання фінансових і матеріальних ресурсів, «розбазарювання» приміщень навчальних закладів;

відсутність систем мотивацій, стимулювання інноваційної діяльності в системі освіти та нівелювання ризиків негативних наслідків зазначеної діяльності;

неефективність управління системою та закладами освіти, недостатні розвиток самоврядування навчальних закладів, залучення до управління громадських інституцій, роботодавців та інших користувачів освітніх послуг.

Труднощі перебудовчого періоду, процеси певної соціально-економічної нестабільності, екологічні проблеми спричиняють певні ризики, які можуть ускладнити реалізацію цілей і завдань Національної стратегії розвитку освіти. Серед них:

- нестабільність економіки, обмеженість ресурсів для забезпечення системної реалізації усіх завдань і заходів, передбачених стратегією;
- розшарування суспільства за матеріальним становищем сімей;
- негативний вплив ускладненої демографічної ситуації;
- несприйняття частиною суспільства запропонованих реформ;
- неготовність певної частини освітян до інноваційної діяльності;
- недостатня підготовленість органів управління освітою до комплексного вирішення нових завдань, до координації діяльності усіх служб і інституцій.

2.3. Основні завдання Національної стратегії розвитку освіти

Модернізація і розвиток освіти та науки повинні набути випереджального неперервного характеру, гнучко реагувати на всі процеси, що відбуваються у світі й Україні. Підвищення якісного рівня освіти має бути спрямоване на забезпечення економічного зростання країни та вирішення соціальних проблем суспільства, необхідних для подальшого навчання і розвитку особистості. Якісна освіта є необхідною умовою забезпечення сталого демократичного розвитку суспільства.

Зусилля органів управління освітою всіх рівнів, науково-методичних служб за підтримки всього суспільства та держави мають бути зосереджені на реалізації пріоритетних напрямів розвитку освіти, подоланні наявних проблем, вирішенні перспективних завдань сталого розвитку, серед яких:

- розроблення нової, удосконалення чинної законодавчої та нормативно-правової бази;
- оновлення цілей і змісту освіти на основі компетентнісного підходу та особистісної орієнтації, урахування світового досвіду та принципів сталого розвитку; перехід від процесної до результатної, компетентнісної парадигми освіти;
- забезпечення економічних і соціальних гарантій для реалізації конституційного права на освіту кожним громадянином України незалежно від місця проживання і форм отримання освіти; створення умов для освіти дорослих;
- перебудова навчально-виховного процесу на засадах «розвиваючої педагогіки», спрямованої на раннє виявлення потенціалу (задатків) у дітей та їх найбільш повне розкриття з урахуванням вікових та психологічних особливостей;
- забезпечення розвитку та функціонування української мови як державної, задоволення мовно-освітніх потреб національних меншин, створення умов для вивчення іноземних мов;
- побудова ефективної системи національного виховання на засадах загальнолюдських, полікультурних, громадянських цінностей, забезпечення фізичного, морально-духовного, культурного розвитку дитини, формування соціально зрілої творчої особистості, громадянина України і світу, підготовка молоді до свідомого вибору сфери життєдіяльності;

- забезпечення системного підвищення якості освіти на інноваційній основі, створення сучасного психолого-педагогічного та науково-методичного супроводу навчально-виховного процесу;
- посилення мовної, інформаційної, екологічної, економічної, правової підготовки учнів та студентів;
- створення здоров'язбережного освітнього середовища; розробка ефективної системи інклюзивної освіти;
- удосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних та керівних кадрів системи освіти; підвищення їх управлінської культури;
- забезпечення домінуючої відповідальності інституту родини за освіту і виховання дітей;
- забезпечення економічних і соціальних гарантій педагогічним і науково-педагогічним, бібліотечним та іншим працівникам системи освіти, підвищення їх соціального статусу та престижу педагогічної професії, умов для професійного вдосконалення та творчості;
- створення сучасної матеріально-технічної бази для системи освіти, забезпечення умов для розвитку індустрії сучасних засобів навчання (навчально-методичних, електронних, технічних, інформаційно-комунікаційних тощо);
- розвиток системи державно-громадського управління освітою, забезпечення об'єктивного оцінювання якості освітніх послуг;
- розроблення ефективних механізмів фінансово-економічного забезпечення освіти, належної оплати праці педагогічних та науково-педагогічних працівників.

Для здійснення стабільного розвитку і нового якісного прориву в національній системі освіти необхідно забезпечити:

а) у дошкільній освіті:

- відновлення роботи закритих у попередні роки дошкільних навчальних закладів, розширення їх мережі до повного задоволення потреб населення;
- стовідсоткове охоплення обов'язковою дошкільною освітою усіх дітей п'ятирічного віку через урізноманітнення форм її здобуття;
- створення оптимальних організаційно-педагогічних, санітарно-гігієнічних,

навчально-методичних і матеріально-технічних умов для функціонування дошкільних навчальних закладів;

– розширення мережі навчально-виховних комплексів типу «дитсад–школа», відкриття груп та дошкільних закладів різних типів та форм власності (у тому числі корпоративних, сімейних дитячих садків), формування дошкільних груп для надання освітніх послуг за скороченим режимом занять тощо;

– оновлення змісту, форм, методів і засобів навчання, виховання і розвитку дітей дошкільного віку відповідно до вимог Базового компонента дошкільної освіти (державний стандарт) та чинних програм розвитку дитини, зокрема програм «Я у світі», «Впевнений старт»;

б) у загальній середній освіті:

– обов'язкове здобуття всіма дітьми і молоддю шкільного віку повної загальної середньої освіти в обсягах, визначених Державним освітнім стандартом;

– здійснення оптимізації мережі загальноосвітніх навчальних закладів з урахуванням демографічних, економічних, соціальних перспектив розвитку регіонів, потреб громадян та суспільства; урізноманітнення моделей організації освіти, зокрема для сільських дітей, створення умов для розвитку мережі недержавних загальноосвітніх навчальних закладів;

– перебудову та оновлення змісту, форм і методів організації навчально-виховного процесу на засадах дитиноцентризму, особистісної орієнтації, компетентнісного підходу;

– підвищення ефективності навчально-виховного процесу на основі впровадження досягнень психолого-педагогічної науки, педагогічних інновацій, інформаційно-комунікаційних технологій;

– створення умов для диференціації навчання, посилення професійної орієнтації та допрофільної підготовки, забезпечення профільного навчання, індивідуальної освітньої траєкторії розвитку учнів відповідно до їх особистісних потреб, інтересів та здібностей;

– розвиток та підтримку системи роботи з обдарованими дітьми та учнівською молоддю;

в) в освіті дітей з особливими потребами:

– розроблення методики раннього виявлення та проведення діагностики дітей з особливими потребами;

– збереження і вдосконалення мережі спеціальних навчальних закладів, створення нових моделей та форм організації освіти для осіб з особливими освітніми потребами;

– відкриття дошкільних груп компенсуючого типу для дітей з особливими потребами у сільській місцевості;

– розширення практики інклюзивного та інтегрованого навчання у дошкільних, загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах дітей та молоді з особливостями психофізичного розвитку;

– пріоритетне фінансування та навчально-методичне і матеріально-технічне забезпечення навчальних закладів, що надають освітні послуги дітям і молоді з особливими потребами; забезпечення архітектурної, транспортної та інформаційної доступності освітніх закладів для навчання дітей цієї категорії;

г) у позашкільній освіті:

– збереження та розвиток мережі позашкільних навчальних закладів для забезпечення рівного доступу дітей та молоді з урахуванням їх особистісних потреб до навчання, виховання, розвитку та соціалізації засобами позашкільної освіти (довести охоплення позашкільною освітою дітей шкільного віку до 45–50 відсотків);

– удосконалення механізму фінансування системи позашкільної освіти шляхом внесення змін до Бюджетного кодексу;

– належне навчально-методичне, матеріально-технічне забезпечення позашкільних навчальних закладів;

– підвищення соціального статусу педагогічних працівників позашкільних навчальних закладів;

– удосконалення системи підготовки та перепідготовки кадрів для позашкільної освіти;

– державну підтримку програмно-методичного забезпечення системи позашкільної освіти шляхом внесення відповідних змін до нормативно-правових актів;

– використання виховного потенціалу системи позашкільної освіти як основи гармонійного розвитку особистості;

– розвиток та підтримку системи роботи з обдарованою і талановитою молоддю;

– урізноманітнення напрямів позашкільної освіти, удосконалення її організаційних форм, методів і засобів навчально-виховного процесу;

д) у професійно-технічній освіті:

– розроблення та впровадження державних стандартів професійно-технічної освіти з професій широких кваліфікацій; оновлення та затвердження оптимального переліку професій з підготовки кваліфікованих робітників (скорочення їх кількості на основі інтеграції);

– оптимізацію мережі професійно-технічних навчальних закладів різних типів, професійних спрямувань та форм власності з урахуванням демографічних прогнозів, регіональної специфіки та потреб ринку праці; розширення їх автономії, створення навчально-виробничих комплексів;

– удосконалення механізму формування державного замовлення на підготовку робітничих кадрів відповідно до реальних потреб економіки, регіональних ринків праці, запитів суспільства;

– удосконалення системи підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних кадрів професійно-технічної освіти на базі вищих навчальних закладів та профільних ПТНЗ;

– утворення на базі діючих навчально(науково)-методичних кабінетів професійно-технічної освіти центрів забезпечення нової якості професійно-технічної освіти;

– відкриття до кінця 2016 року 27 навчально-практичних центрів за галузевим спрямуванням для здійснення перепідготовки незайнятого населення та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних кадрів професійно-технічної освіти;

е) у вищій освіті:

– завершення розроблення та прийняття Верховною Радою України Закону України «Про вищу освіту (нова редакція)» та Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій»;

– централізацію управління вищою освітою, реформування та оптимізацію мережі вищих навчальних закладів, приведення її у відповідність з потребами розвитку національної економіки та запитамі ринку праці; створення дослідницьких університетів, розширення автономії ВНЗ;

– перегляд та затвердження Переліку професій педагогічних і науково-педагогічних працівників;

– розроблення стандартів вищої освіти, зорієнтованих на компетентнісний підхід в освіті, узгоджених з новою структурою освітньо-кваліфікаційних (освітньо-

наукового) рівнів вищої освіти та з Національною рамкою кваліфікацій;

- розширення взаємодії ВНЗ з установами НАН та НАПН щодо розвитку наукових досліджень у галузі вищої освіти;

- створення нормативно-правової бази щодо мотивації роботодавців до співпраці з вищими навчальними закладами, участі в розробці стандартів вищої освіти, надання баз для проходження практики студентами та першого робочого місця випускникам;

- розроблення цілісної системи пошуку та відбору на навчання талановитої молоді, її наукового та професійного зростання і подальшого супроводження у кар'єрному рості;

- подальше удосконалення процедур і технологій зовнішнього незалежного оцінювання якості освіти як передумови забезпечення рівного доступу до навчання у вищій школі;

- переоснащення навчальної, науково-методичної та матеріально-технічної бази вищих навчальних закладів через цільове фінансування;

є) у післядипломній освіті:

- удосконалення нормативно-правового забезпечення системи післядипломної педагогічної освіти; розроблення стандартів післядипломної педагогічної освіти, зорієнтованих на модернізацію системи перепідготовки, підвищення кваліфікації та стажування педагогічних, науково-педагогічних працівників та керівників навчальних закладів;

- реалізацію сучасних технологій професійного вдосконалення та підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних і керівних кадрів системи освіти відповідно до вимог інноваційного розвитку освіти;

- забезпечення випереджувального характеру підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних і керівних кадрів відповідно до потреб реформування системи освіти, викликів сучасного суспільного розвитку.

III. Механізми реалізації Національної стратегії розвитку освіти

3.1. Оновлення нормативно-правової бази системи освіти

Формування законодавчо-нормативної бази має визначати правові, організаційні, фінансові засади інноваційного розвитку системи національної освіти в контексті глобалізаційних тенденцій і викликів часу. Її оновлення включає підготовку низки нових законодавчих і нормативно-правових актів та вдосконалення нині чинних, а саме:

- пропозиції щодо внесення змін до статті 53 Конституції України в частині вдосконалення структури національної освіти відповідно до її міжнародної стандартної класифікації;
- внесення змін до Бюджетного кодексу України в частині включення видатків на дошкільну та позашкільну освіту до переліку тих, які здійснюються з місцевих бюджетів різних рівнів і враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів;
- удосконалення системи оплати праці педагогічних, науково-педагогічних працівників, спеціалістів та інших працівників закладів і установ освіти, спрямоване на забезпечення державних гарантій, встановлених статтею 57 Закону України «Про освіту»;
- розроблення і прийняття Кодексу законів України про освіту,

а також Законів України:

«Про вищу освіту (нова редакція)»;

«Про професійно-технічну освіту (нова редакція)»;

«Про внесення змін до Закону України “Про охорону дитинства”»;

- внесення змін до законодавства в частині: подолання негативних наслідків демографічної кризи, забезпечення підтримки дошкільної і шкільної освіти на селі (розвиток альтернативних моделей організації освіти, запровадження коригуючих коефіцієнтів для визначення нормативів фінансування малокомплектних шкіл, зменшення нормативів наповнюваності класів і груп тощо); врегулювання питання щодо підготовки молодших спеціалістів на базі вищих професійних училищ та професійних коледжів;

визначення рівня посадового окладу працівників першого тарифного розряду Єдиної тарифної сітки в розмірі не нижче мінімальної заробітної плати із застосуванням його для встановлення посадових окладів за всіма тарифними розрядами;

підвищення заробітної плати та забезпечення соціальних гарантій педагогічним працівникам системи позашкільної освіти на рівні педагогічних працівників системи загальної середньої освіти;

врегулювання питання щодо пенсійного забезпечення педагогічних працівників на рівні 80–90 відсотків від їх заробітної плати;

розроблення механізмів надання пільгових кредитів на будівництво та придбання житла педагогічним і науково-педагогічним працівникам;

- розроблення, затвердження та впровадження Національної рамки кваліфікацій;
- розроблення, затвердження та впровадження в освітню практику положень:
 - про післядипломну освіту;
 - про дистанційну форму навчання в системі загальної середньої та позашкільної освіти;
 - про ресурсні центри дистанційного навчання;
 - про атестацію керівників навчальних закладів;
 - про соціально-педагогічний патронат;а також інших нормативно-правових актів, спрямованих на вдосконалення системи освіти, підвищення її якості;
- розроблення:
 - порядку формування державного замовлення на підготовку кваліфікованих робітників, фахівців з вищою освітою; переліку та нормативів платних освітніх послуг;
 - методики науково обґрунтованого прогнозування ринку праці з урахуванням програм розвитку галузей економіки;
 - нових Державних санітарних норм і правил утримання навчальних закладів та організації навчально-виховного процесу;
 - нових нормативних вимог щодо проектування та будівництва приміщень дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів;
 - нормативних вимог, зокрема: до проектування та будівництва ДНЗ,

санітарно-гігієнічних вимог до утримання приміщень дошкільних навчальних закладів;

нормативно-правових актів із питань бібліотечно-інформаційного забезпечення суб'єктів навчально-виховного процесу;

- затвердження:

Переліку кваліфікаційних характеристик педагогічних і науково-педагогічних працівників навчальних закладів;

Державного переліку професій з підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах;

- створення правових та економічних механізмів стимулювання роботодавців та інвесторів щодо їхньої участі у зміцненні навчально-матеріальної бази системи освіти, розвитку професійно-технічних і вищих навчальних закладів та відновленні трудових ресурсів країни;
- створення рівноправних умов для використання приміщень і отримання комунальних послуг з боку навчальних закладів усіх форм власності;
- удосконалення нормативно-правової бази з пріоритетних напрямів забезпечення життєдіяльності навчальних закладів, зокрема з питань: управління освітою на всіх рівнях, проведення моніторингу та оцінювання якості освіти;

матеріально-технічного та інформаційно-комунікаційного забезпечення навчальних закладів;

правового захисту освітніх інновацій та результатів науково-педагогічної діяльності як об'єктів інтелектуальної власності;

встановлення пільгового порядку відвідування учнями, вихованцями та студентами театрів, музеїв, виставок тощо;

механізмів забезпечення педагогічних працівників сільської місцевості безоплатним житлом з опаленням і освітленням, підвезенням їх до місця роботи тощо.

3.2. Удосконалення структури системи освіти

Розбудова сучасної структури освітньої галузі має забезпечити оптимальні умови для функціонування та розвитку системи освіти і всіх її підсистем; реалізацію різноманітних освітніх моделей, існування навчальних закладів різних типів і

форм власності, різноманітних форм та засобів отримання освіти, що забезпечують громадянам надання якісних освітніх послуг, свободу вибору в освіті.

Удосконалення структури системи освіти передбачає:

- удосконалення законодавчої і нормативно-правової бази з метою приведення структури і змісту дошкільної, загальної середньої, професійно-технічної і вищої освіти у відповідність до європейських стандартів;
- розроблення наукових підходів до ефективної оптимізації мережі навчальних закладів усіх підсистем освіти;
- сприяння розбудові мережі дошкільних навчальних закладів різних форм власності для задоволення потреб громадян у здобутті обов'язкової дошкільної освіти дітьми, які досягли п'ятирічного віку;
- урізноманітнення моделей організації освіти, зокрема для сільських дітей: створення освітніх округів, ресурсних центрів дистанційного навчання, філій базових шкіл, домашніх шкіл типу «школа-родина», дошкільних навчальних закладів сімейного типу тощо;
- створення умов для здобуття вихователями дошкільних навчальних закладів вищої фахової освіти на рівні не нижчому бакалавра-фахівця;
- диференціацію та оптимізацію мережі професійно-технічних, вищих навчальних закладів та закладів післядипломної освіти в контексті потреб розвитку національної економіки та запитів роботодавців;
- системне реформування структури вищої освіти через упровадження її рівнів: освітньо-кваліфікаційних – молодший спеціаліст, бакалавр, магістр; освітньо-наукового – доктор філософії; наукового – доктор наук;
- розширення організаційно-правових засад функціонування підготовчих відділень у складі вищих навчальних закладів;
- запровадження у ПТНЗ дворівневої підготовки: перший рівень – кваліфікований робітник, другий рівень – молодший спеціаліст (майстер, технік);
- перебудову системи післядипломної освіти відповідно до запитів народного господарства, потреб педагогічних і науково-педагогічних ка-

дрів; закріплення за обласними інститутами післядипломної педагогічної освіти статусу вищого навчального закладу III–IV рівнів акредитації;

- розширення мережі профільних ПТНЗ як бази підвищення кваліфікації майстрів виробничого навчання;
- розвиток мережі закладів позашкільної освіти за місцем проживання, у тому числі у сільській місцевості.

3.3. Модернізація змісту освіти

Зміст освіти відіграє ключову роль у розбудові національної системи освіти, забезпеченні її інноваційного розвитку, приведенні у відповідність до європейських та світових стандартів. Його модернізація передбачає:

- розроблення і впровадження оновленого Базового компонента дошкільної освіти, нових державних стандартів загальної середньої, професійно-технічної, вищої та післядипломної освіти на основі Національної рамки кваліфікацій та компетентісно орієнтованого підходу в освіті, необхідності підготовки фахівців для сталого розвитку з новим екологічним мисленням; узгодження освітньо-кваліфікаційних характеристик та навчальних програм із професійними кваліфікаційними вимогами;
- модернізацію навчальних планів, програм та підручників навчальних закладів відповідно до оновлених державних стандартів; створення інтегрованих навчальних планів професійно-технічних навчальних закладів III атестаційного рівня, вищих навчальних закладів I–II та III–IV рівнів акредитації;
- забезпечення оптимального співвідношення у змісті шкільної освіти: інваріантної і варіативної частин; суспільно-гуманітарної, природничо-математичної, технологічної і оздоровчої складових;
- запровадження у загальноосвітніх навчальних закладах більш раннього вивчення іноземних мов, основ інформатики;
- розвантаження навчальних планів і програм за рахунок диференціації й інтеграції їх змісту, розширення міжпредметних зв'язків, скорочення кількості обов'язкових предметів і профілів у старшій школі, вилучення другорядного і надмірно ускладненого матеріалу;

- розроблення базового змісту позашкільної освіти та нових навчальних програм за напрямками позашкільної освіти на основі компетентнісного підходу;
- приведення у відповідність до європейських стандартів норм навчального навантаження викладачів ВНЗ;
- розроблення на основі моніторингу ринку праці Державного переліку професій з підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах;
- оновлення змісту підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників для професійно-технічних навчальних закладів та професійних коледжів;
- розширення практики підготовки педагогічних працівників за інтегрованими програмами (у тому числі за поєднаними спеціальностями на рівні магістра);
- визначення професій, спеціальностей та кваліфікацій з підготовки фахівців для сфери інформаційно-комунікаційних технологій.

3.4. Забезпечення національного виховання, розвитку і соціалізації дітей та молоді

Система освіти має забезпечувати формування особистості, яка усвідомлює свою належність до українського народу, європейської цивілізації, орієнтується в реаліях і перспективах соціокультурної динаміки, підготовлена до життя у постійно змінюваному, конкурентному, взаємозалежному світі.

Ядром державної гуманітарної політики щодо національного виховання має бути забезпечення громадянського, патріотичного, морального, трудового виховання, формування здорового способу життя, соціальної активності, відповідальності та толерантності.

Реалізація цих завдань передбачає:

- переорієнтацію пріоритетів освіти з держави на особистість, на послідовну демократизацію і гуманізацію навчально-виховного процесу, педагогічної ідеології загалом, тобто на європейські гуманістичні цінності й виміри;
- розроблення та реалізацію Концепції національного виховання;
- забезпечення відповідності змісту і якості виховання актуальним про-

блемам та перспективам розвитку особистості, суспільства, держави;

- взаємодію сім'ї, освітніх установ, органів управління освітою, дитячих і молодіжних громадських організацій, широких верств суспільства, місцевої громади, бізнесових структур, релігійних конфесій у вихованні і соціалізації дітей та молоді;
- розроблення цілісної системи виявлення та психолого-педагогічного супроводу обдарованої молоді, забезпечення умов для її розвитку, соціалізації та подальшого професійного зростання;
- розроблення програми превентивного виховання дітей і молоді в системі освіти; формування ефективної та дієвої системи профілактики правопорушень, дитячої бездоглядності та безпритульності;
- розроблення інваріантних моделей змісту виховання в закладах освіти з урахуванням сучасних соціокультурних ситуацій, цінностей виховання та навчання;
- посилення впливу літератури та мистецтва на виховання і розвиток дітей та молоді;
- створення на державному телебаченні навчально-пізнавальних передач для молоді з науково-технічного, еколого-натуралістичного, естетичного, туристично-краєзнавчого та інших напрямів позашкільної освіти;
- впровадження програм підготовки молоді до подружнього життя та формування відповідального батьківства;
- формування здорового способу життя як складової виховання, збереження і зміцнення здоров'я дітей і молоді, забезпечення їх збалансованого харчування, диспансеризації;
- збільшення рухового режиму учнів шкільного віку за рахунок уроків фізичної культури, спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи в позаурочний час;
- удосконалення фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи у закладах системи освіти та інших відомств (розширення кількості спортивних гуртків, секцій і клубів з обов'язковим кадровим, фінансовим, матеріально-технічним забезпеченням їх діяльності);
- оновлення методології фізичного виховання дітей та молоді з безпосереднім валеологічним супроводом усього процесу навчання і вихо-

вання дітей з різними фізичними та освітніми можливостями;

- посилення взаємодії органів управління освітою і навчальних закладів із засобами масової інформації у справі виховання і розвитку підростаючого покоління, недопущення шкідливого інформаційно-психологічного впливу засобів медіаіндустрії на дітей;
- створення системи психолого-педагогічної та медико-соціальної підтримки та реабілітації сім'ї;
- розроблення критеріїв оцінювання якості і результативності виховної діяльності навчальних закладів.

3.5. Інформатизація освіти

Пріоритетом розвитку освіти є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві.

Це досягається шляхом:

- забезпечення поступової інформатизації системи освіти, спрямованої на задоволення освітніх інформаційних і комунікаційних потреб учасників навчально-виховного процесу;
- формування та впровадження інформаційного освітнього середовища в системі загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої та післядипломної освіти; застосування у навчально-виховному процесі та бібліотечній справі інформаційно-комунікаційних технологій поряд з традиційними засобами;
- розроблення індивідуальних модульних навчальних програм різних рівнів складності залежно від конкретних потреб, а також випуск електронних підручників.
- Заходи, спрямовані на забезпечення інформатизації освіти, передбачають:
- створення інформаційної системи підтримки освітнього процесу, спрямованої на реалізацію її основних функцій (забезпечення навчання, соціалізація, внутрішній контроль за виконанням освітніх стандартів тощо);
- стовідсоткове забезпечення навчальними комп'ютерними комплексами

ми загальноосвітніх навчальних закладів I–III ступенів, а також вищих та професійно-технічних навчальних закладів державної форми власності;

- поступове забезпечення навчальними комп'ютерними комплексами загальноосвітніх навчальних закладів I та I–II ступенів, дошкільних і позашкільних навчальних закладів, а також опорних навчальних закладів освітніх округів мультимедійним обладнанням;
- оновлення застарілого парку комп'ютерної техніки;
- створення електронних підручників та енциклопедій навчального призначення;
- поступове забезпечення спеціальних навчальних закладів (груп, класів) корекційними комп'ютерними програмами;
- розвиток мережі електронних бібліотек на всіх рівнях освіти;
- створення системи дистанційного навчання, у тому числі для осіб з обмеженими можливостями та дітей, які перебувають на довготривалому лікуванні;
- забезпечення навчально-виховного процесу засобами інформаційно-комунікаційних технологій; доступу закладів освіти до світових інформаційних ресурсів;
- створення відкритої мережі освітніх ресурсів, у тому числі на основі інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського і мережі освітянських бібліотек НАПН України та МОНмолодьспорту України;
- створення системи інформаційно-аналітичного забезпечення у сфері управління навчальними закладами, інформаційно-технологічного забезпечення моніторингу освіти.

3.6. Посилення кадрового потенціалу системи освіти

Сучасний розвиток суспільства вимагає удосконалення системи педагогічної та після-дипломної освіти педагогічних та науково-педагогічних працівників відповідно до умов соціально орієнтованої економіки та інтеграції України в європейське і світове освітнє співтовариство.

Основними завданнями педагогічної освіти є:

- забезпечення кваліфікованими педагогічними і науково-педагогічними

кадрами дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних, професійно-технічних та вищих навчальних закладів, науково-методичних установ і закладів післядипломної педагогічної освіти;

- забезпечення навчальних закладів усіх типів і форм власності практичними психологами і соціальними педагогами (як мінімум, одна ставка на заклад незалежно від кількості дітей, учнів);
- приведення змісту фундаментальної, психолого-педагогічної, науково-методичної, інформаційної, практичної та соціально-гуманітарної підготовки педагогічних і науково-педагогічних працівників до вимог інформаційного суспільства та змін, що відбуваються в соціально-економічній, духовній та гуманітарній сферах;
- модернізація навчальної діяльності вищих педагогічних навчальних закладів, які здійснюють підготовку педагогічних і науково-педагогічних працівників, на основі інтеграції традиційних педагогічних та новітніх інформаційно-комунікаційних технологій навчання, а також створення нового покоління підручників, навчальних посібників і дидактичних засобів;
- запровадження двоциклової підготовки педагогічних працівників за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавра і магістра та забезпечення мобільності українських педагогів і викладачів з вищою освітою на європейському просторі;
- реформування та оптимізація мережі вищих навчальних закладів та закладів післядипломної педагогічної освіти, перебудова їх діяльності на основі запровадження компетентісно та особистісно орієнтованих підходів до організації процесу неперервної освіти педагогів;
- запровадження системи обов'язкової магістерської підготовки керівників навчальних закладів за спеціальністю «Управління навчальним закладом» та атестації керівників загальноосвітніх навчальних закладів як управлінців;
- розширення практики підготовки педагогічних працівників для роботи в дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних та професійно-технічних навчальних закладах за поєднаними спеціальностями або спеціальністю і спеціалізацією;
- забезпечення підготовки педагогічних працівників за спеціальністю

«Професійна освіта» (за профілем) для системи професійно-технічної освіти за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавра і магістра з присвоєнням кваліфікацій майстра виробничого навчання, викладача практичного навчання за відповідною галуззю виробництва або сферою обслуговування, інженера-педагога та викладача дисциплін професійно-теоретичної підготовки у відповідній галузі виробництва або сфері обслуговування.

Підготовка педагогічних кадрів здійснюватиметься в педагогічних коледжах, академіях, університетах, а також класичних університетах за умови виконання ними вимог стандартів вищої освіти з педагогічних спеціальностей не нижче освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра.

Із цією метою передбачається реорганізація педагогічних училищ (технікумів) у педагогічні коледжі, які функціонуватимуть як структурні підрозділи педагогічних чи класичних університетів або як самостійні вищі навчальні заклади.

Формування контингенту студентів педагогічних спеціальностей здійснюватиметься на основі:

- визначення об'єктивної прогнозованої потреби дошкільних, загальноосвітніх і професійно-технічних навчальних закладів у педагогічних кадрах на регіональному та державному рівнях;

- педагогічної профорієнтації учнівської молоді з метою забезпечення їх особистісної готовності до педагогічної діяльності, урізноманітнення форм довузівської підготовки;

- забезпечення збільшення до 50 відсотків цільового прийому сільської молоді на педагогічні спеціальності з урахуванням регіональних потреб.

Вирішенню питання працевлаштування випускників-педагогів та їх закріплення на педагогічній роботі сприятиме продовження практики виплати одноразової адресної грошової допомоги в п'ятикратному розмірі мінімальної заробітної плати випускникам вищих навчальних закладів, які здобули освіту за напрямом і спеціальностями педагогічного профілю та уклали угоду про роботу в загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах на строк, не менший трьох років. Передбачено розширення кола педагогічних працівників, які мають право на отримання цієї допомоги, шляхом долучення до нього педагогів дошкільних та позашкільних навчальних закладів, а також педагогічних працівників інших закладів

системи загальної середньої освіти.

Працевлаштування випускників вищих навчальних закладів має здійснюватися на умовах, що визначені тристоронньою угодою «випускник – вищий навчальний заклад – роботодавець».

Важливими складовими державної кадрової політики мають стати:

– забезпечення соціальних гарантій учасникам навчального процесу, зокрема встановлених статтею 57 Закону України «Про освіту» та трудовим законодавством щодо удосконалення системи оплати праці педагогічних, науково-педагогічних працівників, спеціалістів та інших працівників закладів і установ освіти;

– стимулювання якісної педагогічної праці на підставі об'єктивної її оцінки згідно з вимогами кваліфікаційних характеристик;

– поліпшення житлових умов, забезпечення сільських педагогів безоплатним житлом з опаленням і освітленням, підвезенням до місця роботи тощо;

– створення умов для повноцінного відтворення працездатності педагогічних працівників, у тому числі через збереження і розвиток мережі санаторіїв-профілакторіїв закладів післядипломної педагогічної освіти.

3.7. Підтримка наукової та інноваційної діяльності

Сучасна філософія освіти і оновлена стратегія реформування освітньої сфери вимагають принципово нових наукових досліджень, обґрунтованого і послідовного запровадження нових науково-педагогічних технологій, раціональних і ефективних підходів до організації наукової та інноваційної діяльності в освіті. Розвиток системи освіти в зазначеному напрямі ґрунтується на:

- рекомендаціях Нової стратегічної програми європейського співробітництва в галузі освіти і навчання «Освіта і навчання 2020», спрямованої на розбудову інформаційно зорієнтованих європейських суспільств та перетворення навчання впродовж життя на реальність, доступну всім громадянам;
- забезпеченні пріоритетності розвитку науки та науково-технічного потенціалу ВНЗ шляхом виділення коштів із державного бюджету на перспективні наукові проекти і скорочення кількості розпорядників бюджетних коштів у сфері науки;
- створенні ефективної системи методологічного, науково-методичного

супроводу модернізації національної освіти, прогнозуванні тенденцій інноваційного розвитку системи освіти з використанням результатів моніторингових досліджень; генеруванні інноваційних ідей, їх визначенні, відборі та забезпеченні впровадження; формуванні відкритої інформаційно-аналітичної бази новацій в усіх підсистемах освіти;

- урахуванні синергетичного підходу до середовищних можливостей навчання – інновації, яка полягає у взаємодоповненні суміжних середовищ: особистісного, етнокультурного (в т. ч. родинного) та ІКТ-середовища навчального закладу;
- осучасненні тематики пріоритетних напрямів наукових досліджень у вищих навчальних закладах та наукових установах освітньої галузі, у системі післядипломної педагогічної освіти, виконанні та відборі на конкурсних засадах проектів комплексних наукових досліджень і розробок, які здійснюються за кошти державного бюджету та залучених інвестицій;
- здійсненні практикоорієнтованих психолого-педагогічних досліджень з актуальних проблем розвитку освіти, зокрема: з'ясування нових концептуально-методологічних підходів до створення державних стандартів освіти нового покоління; розроблення інваріантної складової навчання з кожного предмета на основі компетентнісного підходу до навчання та норм психофізичного розвитку дитини і, особливо, педагогічних технологій, пов'язаних з діалогізацією навчання, гармонізуючим, здоров'язбережним навчанням;
- вивченні потреб і забезпеченні розвитку дітей особливих груп: обдарованих і з особливими потребами; розробці індивідуальних методик організації їх навчання та соціалізації, проектуванні особистісно розвивального середовища обдарованих дітей і молоді;
- розробленні ефективних моделей розвитку життєвої компетентності та інтеграції в суспільство дітей і молоді з особливими потребами шляхом сучасного науково-методичного забезпечення змісту корекційної та інклюзивної освіти;
- створенні нормативно-правового, методологічного, науково-методичного, навчально-технічного забезпечення системи освіти, що враховує оцінювання якості і результативності навчальної та виховної

діяльності закладів освіти, системи консультування, наукових експертиз фахівців-науковців НАН, НАПН України, інших наукових установ;

- створенні системи мотивацій, стимулювання та заохочення інноваційної діяльності у сфері освіти, розробленні нових концептуальних моделей удосконалення окремих підсистем освіти; розробленні системи нівелювання ризиків негативних наслідків інноваційної діяльності в системі освіти.

3.8. Фінансове та матеріально-технічне забезпечення системи освіти

Фінансове та матеріально-технічне забезпечення освітньої галузі має створити передумови для надання громадянам якісної освіти відповідно до сучасних запитів кожної особистості і потреб інноваційного розвитку держави.

Досягнення цієї мети передбачає:

- забезпечення фінансування освітньої галузі як пріоритетного напрямку видатків бюджетів усіх рівнів; перехід у фінансуванні навчальних закладів від принципу утримання навчальних закладів до принципу формування їх бюджетів, виходячи із чисельності контингенту та стандарту вартості навчання одного учня, студента; встановлення обсягів фінансування освіти відповідно до законодавчо гарантованих норм, поступового збільшення їх до середніх показників європейських держав;
- оптимальне і цільове використання переваг ринкової економіки і сучасних технологій для досягнення інноваційного розвитку освіти та виконання її основних функцій; багатоканальне фінансування освіти через запровадження системи субсидій, грантів, кредитів, їх поєднання та диференціації у розрізі категорій отримувачів цих коштів (їх соціальний стан, стан здоров'я, згода на відпрацювання після закінчення навчання тощо);
- розроблення та впровадження диференційованих нормативів фінансування навчальних закладів усіх підсистем освіти з розрахунку на одного учня, дитину, вихованця, студента;
- внесення доповнення до Бюджетного Кодексу України в частині, що стосується фінансування дошкільної, позашкільної та спеціальної освіти;

- перегляд штатних нормативів дошкільних, загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів;
- розширення практики фінансування вищих навчальних закладів за контрактами із чітким визначенням конкретних результатів діяльності після закінчення терміну фінансування;
- розроблення нормативів платних освітніх послуг для різних ланок освіти;
- формування сучасної системи нормування та оплати праці в галузі освіти, виконання вимог законодавства щодо встановлення зарплати педагогічних працівників на рівні середньої у промисловості;
- підвищення рівня стипендіального забезпечення студентів та учнів відповідно до вимог законодавства, перегляд порядку стипендіального забезпечення учнів професійно-технічних навчальних закладів (на рівні стипендій для студентів вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації);
- розроблення та запровадження системи стимулювання якісної педагогічної праці на підставі об'єктивної її оцінки з урахуванням вимог кваліфікаційних характеристик педагогічних і науково-педагогічних працівників;
- внесення змін до законодавства в частині підвищення тарифного розряду педагогічних працівників позашкільних навчальних закладів до рівня тарифного розряду педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів;
- забезпечення рівноправних умов для використання приміщень і отримання комунальних послуг з боку навчальних закладів усіх форм власності;
- розроблення, виготовлення та постачання навчальним закладам сучасного обладнання, засобів навчання, підручників та навчальних посібників, програмно-методичних матеріалів для здійснення навчально-виховного процесу в обсягах, передбачених державними освітніми стандартами;
- спрощення процедур проведення тендерів на закупівлю освітніх і наукових послуг;
- збільшення асигнувань на науково-дослідну та експериментальну ді-

яльність у галузі освіти, доведення обсягів фінансування досліджень і розробок у вищих навчальних закладах до рівня, не меншого за 10 відсотків від загальних асигнувань на їх утримання; підвищення соціального статусу наукових та науково-педагогічних працівників;

- створення комплексу наукових, проектних, навчально-методичних та освітньо-експериментальних установ, навчальних закладів та виробничих підприємств, діяльність яких спрямована на проведення наукових досліджень, проектно-конструкторських та методичних розробок, виготовлення, модернізацію та експериментальну перевірку нових, оновлених і модернізованих навчальних засобів та обладнання, їх доставку, впровадження, технічне обслуговування та надання методичної допомоги щодо їх використання в навчально-виховному процесі;
- комплектування фондів бібліотек освітянської галузі вітчизняною та зарубіжною літературою, електронними базами даних;
- збереження і розвиток мережі санаторіїв-профілакторіїв закладів післядипломної педагогічної освіти; матеріально-технічного оснащення для реалізації здоров'язбережних функцій системи освіти, організації культурно-розвивальної діяльності учасників навчально-виховного процесу;
- розвиток будівництва та реконструкції приміщень навчальних закладів, проведення своєчасного їх ремонту, забезпечення матеріально-технічних і санітарно-гігієнічних умов для організації навчально-виховного процесу;
- розроблення механізмів стимулювання та заохочення бізнесу, роботодавців, фізичних і юридичних осіб до участі в розвитку системи освіти, зміцненні матеріально-технічної бази навчальних закладів (пільгове оподаткування, відстрочки у разі спрямування фінансових та матеріально-технічних активів на розвиток освіти, окремого навчального закладу тощо);
- вироблення і втілення в освітню практику ефективного адміністративного і фінансового менеджменту, режиму економії видатків на освіту, енергоощадних технологій.

3.9. Модернізація системи управління освітою

Управління освітою має здійснюватися на засадах інноваційних стратегій відповідно до принципів сталого розвитку, створення сучасних систем освітніх проєктів та моніторингу; розвитку моделі державно-громадського управління, посилення ролі та взаємодії усіх суб'єктів освітньої політики, у якій особистість, суспільство й держава стають рівноправними суб'єктами і партнерами.

Необхідно забезпечити створення гнучкої, цілеспрямованої, ефективної системи державно-громадського управління освітою, що забезпечує інтенсивний розвиток і якість освіти, спрямованість її на задоволення потреб країни, запитів особистості.

Це передбачає:

- оптимізацію державних управлінських структур, децентралізацію управління освітою; перерозподіл функцій і повноважень між центральними та регіональними органами управління освітою, органами місцевого самоврядування і навчальними закладами;
- створення у складі МОНмолодьспорту центрального органу з управління професійною підготовкою робітничого потенціалу для економіки країни;
- деполітизацію процесу добору і призначення керівників навчальних закладів та органів управління освітою;
- розроблення системи заходів (нормотворчих, науково-методичних, фінансово-економічних тощо) щодо впровадження ідеї автономії навчальних закладів, розширення їх прав і можливостей щодо фінансової самостійності;
- апробацію і впровадження різних моделей державно-громадського управління розвитком навчальних закладів; перехід до програмно-цільового управління;
- подолання бюрократизації в системі управління, упорядкування перевірок та звітності навчальних закладів;
- професійну підготовку компетентних менеджерів освітньої галузі, формування управлінців нової генерації, здатних мислити і діяти системно в умовах кризового стану суспільства, приймати управлінські рішення в будь-яких сферах діяльності, ефективно використовувати наявні ресурси;

- запровадження нових ефективних форм підвищення кваліфікації керівників освіти та науково-методичних служб;
- розроблення ефективних механізмів взаємодії органів управління освітою, сім'ї, освітніх установ, дитячих і молодіжних громадських організацій у напрямі розвитку, виховання і соціалізації дітей та молоді;
- розроблення та підтримку інноваційних підходів до удосконалення окремих підсистем освіти (фінансові, організаційні, нормативно-правові тощо);
- створення умов щодо введення до штатного розпису закладів освіти додаткових штатних одиниць педагогів-організаторів, соціальних педагогів, психологів, класних керівників, валеологів та інших фахівців з урахуванням потреб навчального закладу;
- розвиток автоматизації управління освітою.

3.10. Національний моніторинг системи освіти

Ефективність реалізації управління освітньою галуззю у значній мірі залежить від того, наскільки система моніторингу і оцінки якості освіти чутлива до цілей і завдань державної освітньої політики України і наскільки управлінські рішення, що приймаються, адекватні результатам і рекомендаціям моніторингових досліджень.

Перспективними напрямками забезпечення моніторингу і оцінювання якості освіти в Україні мають стати:

- розроблення Концепції національної системи моніторингу і оцінювання якості освіти;
- проведення фундаментальних та прикладних досліджень у галузі методології педагогічних вимірювань, оцінювання результативності освітньої політики;
- розроблення моделі проведення моніторингових досліджень для різних рівнів управління (внутрішньошкільного, регіонального, національного);
- розроблення системи показників якості освіти на національному рівні, які відображають умови, процеси та освітні результати;
- здійснення моніторингу якості ресурсного забезпечення, освітніх процесів та результатів;

- участь у міжнародних порівняльних дослідженнях якості освіти (TIMSS, PISA, PIRLS тощо);
- створення розгалуженої мережі регіональних центрів моніторингу якості освіти;
- модернізація та оновлення системи освітньої статистики;
- забезпечення населення, органів управління, навчальних закладів достовірною інформацією стосовно умов і результативності функціонування освітньої галузі на різних її рівнях;
- оприлюднення результатів моніторингу системи освіти, зокрема засобами ІКТ.

3.11. Розроблення та підтримка державних програм в освіті

Розроблення та виконання державних, галузевих, регіональних програм, комплексних планів дій за підтримки органів виконавчої влади, суспільства та громадськості має стати дієвим інструментом реалізації мети та пріоритетних завдань Національної стратегії розвитку освіти. Для реалізації цієї мети передбачено:

- формування вимог щодо обґрунтування необхідного фінансування та ресурсного забезпечення державних, регіональних та галузевих програм у системі освіти, контролю за їх реалізацією;
- забезпечення виконання завдань та заходів державних цільових соціальних програм, зокрема:
 - розвитку дошкільної освіти на період до 2017 року;
 - розвитку позашкільної освіти на період до 2014 року;
 - підвищення якості шкільної природничо-математичної освіти на період до 2015 року;
 - розвитку професійно-технічної освіти на 2011–2015 роки;
 - програми «Шкільний автобус» на 2011–2015 роки;
 - впровадження у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій «Сто відсотків»;
- відновлення дії державної програми «Вчитель»;
- розроблення та затвердження нових державних програм, зокрема:
 - превентивного виховання дітей і молоді в системі освіти України;
 - забезпечення розвитку і соціалізації дітей та молоді;

- інформатизації та комп'ютеризації професійно-технічних навчальних закладів;
- моніторингу якості загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти;
- розвитку мережі освітянських бібліотек як складової інформаційного ресурсу національної освіти;
- розвитку фізичної культури і спорту на 2012–2016 роки;
- забезпечення житлом педагогічних і науково-педагогічних працівників;
- програми «Навчальне приладдя»;
- програми «Наука в університетах» та інших.

3.12. Міжнародне партнерство

Міжнародне співробітництво у сфері освіти покликане забезпечити інтеграцію національної системи освіти в міжнародний освітній простір.

Воно передбачає:

- укладання з іншими державами та реалізацію міжурядових та міжвідомчих угод про співробітництво в галузі освіти і науки;
- організацію освітніх і наукових обмінів, стажування та навчання за кордоном учнів, студентів, педагогічних і науково-педагогічних працівників;
- розширення участі навчальних закладів, педагогів, науковців, учнів та студентів у різних проектах та програмах міжнародних організацій та співтовариств (програми Темпус, Еразмус Мундус, Жан Моне та інші);
- вивчення досвіду зарубіжних партнерів з модернізації системи освіти, зокрема вивчення системи професійного зростання в рамках концепції «Вчитися все життя» шляхом запровадження міжнародних шкіл, дискусійних майданчиків тощо;
- проведення спільних наукових досліджень з актуальних проблем розвитку освіти та інших галузей господарства;
- проведення міжнародних наукових конференцій, семінарів, симпозіумів тощо;
- навчання іноземних громадян та осіб без громадянства у вищих навчальних закладах України;

- забезпечення освітньо-культурних потреб української діаспори;
- створення міжнародної on-line-школи для учнів, де розміщуються веб-ресурси з національної історії та історії Європи, започаткування міжнародних олімпіад з історії;
- підтримку співробітництва міжнародних таборів для дітей та юнацтва;
- проведення спільних конкурсів, фестивалів, форумів тощо;
- створення міжнародних волонтерських груп з метою відновлення пам'яток культури;
- створення віртуальних програм для вчителів іноземних мов та вчителів-предметників (фізиків, математиків, хіміків тощо), що спонукає до вивчення та використання кількох мов;
- розширення мережі європейських шкіл здоров'я;
- розширення мережі європейських класів (European sections), де учні отримують можливість вивчати кілька іноземних мов тощо.

IV. Очікувані результати реалізації Національної стратегії розвитку освіти

1. Створення системи освіти нового покоління відповідно до вимог часу, що забезпечує повноту реалізації функції якісної освіти, випереджаючого загальноцивілізаційного розвитку людини, що перетворюється на провідний механізм відтворення суспільного інтелекту, науки і культури.

2. Підвищення якості результатів навчання випускників усіх рівнів системи освіти. Підвищення конкурентоспроможності української освіти за рахунок забезпечення фундаментальності і практичної спрямованості навчальних програм.

3. Створення збалансованої законодавчої бази системи освіти, що регулює та забезпечує ефективність реалізації стратегічних напрямів розвитку освіти в Україні, результативне функціонування усіх її підсистем.

4. Створення позитивних зразків та поширення досвіду успішного реформування освіти, забезпечення необхідних науково-методичних, організаційних та матеріально-технічних умов.

5. Створення в Україні підсистеми елітної освіти з метою підготовки кадрів

для високотехнологічних галузей, сучасних напрямів науки, культури і мистецтва.

6. Підготовка та виховання педагогічних кадрів, здатних працювати на засадах інноваційних підходів до організації навчально-виховного процесу, дитиноцентризму, власного творчого безперервного професійного зростання.

7. Визначеність та унормування змісту всіх підсистем освіти, що забезпечують усталену систему знань і компетентностей, потужну професійно кваліфіковану кадрову базу для економічного зростання держави, конкурентоспроможність вітчизняних працівників на зовнішньому ринку праці.

8. Створення соціально сприятливих умов для здобуття освіти за потребою усіх категорій населення України.

9. Функціонування інфраструктур у підсистемах освіти, що опікуються підтриманням наукової та інноваційної діяльності в системі освіти, популяризацією та реалізацією освітніх інновацій відповідно до запитів і проблем розвитку суспільства.

10. Створення дієвої системи ресурсного забезпечення освіти.

11. Створення ефективної системи забезпечення розвитку дитини – представника покоління інформаційної епохи, формування соціально і фізично зрілої творчої особистості, громадянина України і світу.

12. Створення економічно сприятливих умов і соціальних гарантій педагогічним і науково-педагогічним працівникам, підвищення їх соціального статусу, створення оптимальних умов щодо професійного вдосконалення та творчості для забезпечення якісної освіти.

13. Широка підтримка освітніх реформ суспільством.

Реалізація Національної стратегії забезпечить підвищення якості вітчизняної освіти, її інноваційний розвиток відповідно до світових стандартів, що сприятиме істотному зростанню інтелектуального, культурного, духовно-морального потенціалу суспільства та особистості. У результаті цього відбудуться відчутні позитивні зміни в соціально-економічному та політичному житті країни, розвитку науки, культури, духовності.